

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 16 januari 1943 kl. 4 e. m.

Memorial, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutsrottet avlämnade berättelse.

Bankoutsrottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1942 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 16 januari 1943. .

På bankoutsrottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se anteckning å memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1943 års riksdag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed, jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet, avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1942 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret alltsedan år 1921 för varje budgetperiod utgivit en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnats för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, vilka av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den senast utkomna årsboken, som avser budgetåret 1941/42, innehåller i likhet med föregående årgångar ett omfattande text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet, varvid jämväl lämnats vissa uppgifter för tiden efter budgetårets utgång. Fullmäktige anse sig därför kunna, vad beträffar nämnda period, hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1942.

Riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1942.

1942 års premieobligationslån. Vid sammankomster den 18 och 21 maj 1942 fattade fullmäktige beslut angående emission under nästföljande september av ett nytt premieobligationslån å 150,000,000 kr., benämnt svenska statens premieobligationslån av år 1942. Lånet skulle vara fördelat å 1,500 serier med 2,000 obligationer å nom. 50 kr. i varje serie. För lånet är icke fastställt någon återbetalningstid. Sedan minst 20 vinstutlottningar verkställts, skall riksgäldskontoret äga rätt att inlösa obligationerna med 50 kr. för obligation. Vinstutlottning å lånet verkställs två gånger årligen, i maj och november, med början år 1943; första vinstutlottningen äger dock rum i februari sagda år. Vinstplanen upptager bl. a. en högsta vinst å 250,000 kr., en vinst å 100,000 kr., 2 vinster å 50,000 kr. samt 4 vinster å 25,000 kr. Sammanlagt utlottas vid varje vinstutlottning 19,500 vinster till ett belopp av 2,438,000 kr. I syfte att göra vinstplanen ytterligare attraktiv komma vidare sex obligationer med samma ordningsnummer, som den obligation, varå högsta vinsten utfallit, samt tillhörande de tre serierna närmast före och närmast efter den serie, sistnämnda obligation tillhör, att vid varje utlottning tilldelas en sär-

skild premie å 5,000 kr. Härvid anses serie 1,500 gå närmast före serie 1 och serie 1 följa närmast efter serie 1,500.

På grund av den stora omfattningen av förhandsrekvisitioner å ifrågavarande premieobligationslån beslöto fullmäktige vid sammanträde den 27 augusti utgiva en andra emission av 1942 års premieobligationslån å 150 milj. kr. och även i övrigt på oförändrade villkor.

Försäljningen av 1942 års premieobligationer tog sin början den 1 september hos riksgäldskontoret, riksbanken, postanstalter, banker, sparbanker, mäklare och kommissionärer. Såvitt angår första emissionen skulle härvid även försäljning mot avbetalning såsom vid tidigare premiälån äga rum genom posten samt vissa av riksgäldskontoret auktoriserade kommissionärer. Försäljningspriset utgjorde från början 50 kr. för obligation, men sedan lånet (första emissionen) blivit börnoterat fr. o. m. den 14 september och kursen därvid omedelbart kom att ligga över pari, höjdes försäljningspriset i riksgäldskontorets kassa samma dag till kr. 50:50 resp. vid köp av hel serie kr. 51:75 för obligation och den 15 september till 51 kr. resp. 52 kr. Under tiden 16—19 september utgjorde försäljningspriset kr. 51:25 resp. kr. 52:50 men sjönk därpå till 51 kr. resp. 52 kr. för obligation, vilka priser blevo bestående.

Första emissionen slutsåldes under första hälften av november månad. Vad beträffar försäljningen av andra emissionen hade denna i viss utsträckning tagit sin början samtidigt med försäljningen av första emissionen huvudsakligen för tillgodoseende av bankernas och andra större placerares behov, varvid interimisbevis å tecknade belopp utlämnades i stället för obligationer, vilka senare icke förelågo färdigtryckta förrän inemot mitten av november. Omkring en månad senare hade även andra emissionen helt funnit placering, varefter båda emissionerna såsom en enhet uppfördes till notering å fondbörsen fr. o. m. den 5 januari 1943.

T. o. m. den 30 december 1942 hade valuta influtit till riksgäldskontoret för försålda obligationer av 1942 års premieobligationslån å sammanlagt nom. 251,402,150 kr.

1942 års 2 % statslån. För stärkande av riksgäldskontorets kassaställning beslöto fullmäktige den 1 september 1942 att utgiva ett nytt statslån, löpande med 2 % ränta och benämnt Svenska statens 2 % obligationslån av den 15 september 1942. Emissionen av detta lån ägde rum i samverkan med ett konsortium, representerat av Aktiebolaget Göteborgs Bank. Aktiebolaget Svenska Handelsbanken, Skandinaviska Banken Aktiebolag, Stockholms Enskilda Bank Aktiebolag, Stockholms Intecknings Garanti Aktiebolag och Sparbankernas Bankaktiebolag. Efter överläggningar med konsortiet bestämdes att det nya lånets belopp skulle utgöra 500,000,000 kronor; att obligationerna till detsamma skulle dagtecknas den 15 september 1942 och förfalla till betalning den 15 december 1944; att obligationerna skulle förses med fem räntekuponger, betecknade med nr:ris 1—5, förfallande till betalning.

nr:ris 1 och 3 den 15 mars 1943 resp. den 15 mars 1944,
 » 2 » 4 » 15 sept. 1943 » » 15 sept. 1944,
 nr 5 » 15 dec. 1944;

samt att obligationerna skulle utfärdas i valörer å 50,000, 100,000, 250,000 och 500,000 kronor till det antal av varje valör, som framdeles bestämdes.

Kontrakt rörande det nya lånet avslöts mellan riksgäldskontoret och ovan nämnda konsortium den 1 september 1942. I kontraktet föreskrevs bl. a., att konsortiet skulle övertaga lånet fast till en kurs av $99\frac{7}{8}$ ‰, med likvid under tiden 15—30 september 1942, samt att lånet skulle av konsortiet utbjudas till teckning fr. o. m. den 3 september 1942 till parikurs.

Likvid för lånet har till fullo influtit till riksgäldskontoret.

Med hänsyn till den korta löptiden redovisas lånet i riksgäldskontorets räkenskaper såsom tillfällig statsksuld.

Svenska statens 3 ‰ lån för inlösen av enskilda järnvägar. Sedan 1942 års riksdag beslutat statsförvärv fr. o. m. den 1 juli 1942 av Blekinge kustbanor, varvid likvid skulle äga rum genom tillhandahållande av statsobligationer å nom. 1,653,250 kr., hava fullmäktige utgivit ytterligare en emission — 1942 års emission — av förevarande lån. Obligationerna av denna emission, vilka äro utställda i valörer å 10,000, 5,000, 1,000, 500, 100 och 50 kr., löpa med 3 ‰ ränta från den 1 juli 1942 och förfalla till betalning den 1 juli 1952 samt äro försedda med 10 st. årsvis den 1 juli förfallande räntekuponger.

Den 20 november 1942 meddelade Kungl. Maj:t sin garanti å ifrågavarande lån.

1933 års 4 ‰ statslån av den 15 mars. Den 10 december beslöto fullmäktige att till inlösen den 15 mars 1943 uppsäga förevarande lån. I samband med kungörandet av uppsägningen tillkännagavs, att meddelande sedermera skulle lämnas angående de villkor, varå innehavare av obligationer av lånet kunde få desamma utbytta mot nya statsobligationer.

1934 års 3 ‰ statslån. Till och med den 30 juni 1942 hade av ifrågavarande lån placerats obligationer å nom. 136,538,300 kr. Under senare halvåret 1942 hava å lånet försålts obligationer å ytterligare nom. 28,200 kr. till en medelkurs av 92.68 ‰. Den 31 december hade sålunda av ifrågavarande lån placerats obligationer å sammanlagt nom. 136,566,500 kr. Lånet är ännu icke avslutat.

Sparobligationer. Vid utgången av budgetåret 1941/42 hade såsom statsksuld för utelöpande sparobligationer bokförts ett belopp av kr. 41,271,981: 20, motsvarande skillnaden mellan till riksgäldskontoret dittills redovisade försålda och sedermera inlösta obligationer. Den 31 december 1942 utgjorde statsskulden för utelöpande sparobligationer kr. 77,204,100: 20. Härav belöpte c:a 55 milj. kr. på tredje försvarslånet.

Inlåning å rikskonton. Såsom ett led i den fortgående statliga låneverksamheten med sikte på att uppsuga överflödlig köpkraft beslöto fullmäktige den 26 november i princip biträda ett förslag om införande av en ny låneform för tidsbundet sparande för statens räkning medelst s. k. rikskonton. Den nya låneformen var avsedd att komplettera de redan befintliga sparformerna och dess huvuduppgift skulle vara att uppsamla smärre belopp nysparade medel, som kunna undandras konsumtionen för en längre tid.

Beträffande inlåningen å rikskonton, vilken efter det erforderliga avtal träffats om medverkan av posten samt banker och sparbanker och alla detaljbestämmelser i övrigt utformats, är avsedd att påbörjas under instundande mars månad, må i korthet följande nämnas.

Med hänsyn till syftet med den nya sparformen har det ansetts önskvärt, att den upptas av samtliga bankinrättningar i riket, vilka vid inlåning på rikskonto skola i eget namn utfärda motböcker till allmänheten. Riksgäldskontorets befattning med rikskontoinlåningen kommer att — fränsett medverkan i propagandaverksamheten för densamma — i huvudsak iuskränka sig till ärenden i samband med medelsredovisningen. Å rikskonton insatta medel skola för att komma i åtnjutande av högsta förräntning vara bundna under en tid av 6 år, insättningsåret ej medräknat. Ränta gottgöres under denna förutsättning efter en räntefot av $3\frac{1}{2}$ 0/0, d. v. s. samma räntesats som gäller för sparobligationerna. I olikhet mot sparobligationerna sker emellertid gottskrivning av räntan vid varje års slut. Räntan lägges till kapitalet men står till förfogande för dem, som önska lyfta den. Medel, som insatts å rikskonto, kunna disponeras av insättaren även före utgången av bindningstiden. Då räntegottgörelse ansetts böra fortlöpande lämnas efter $3\frac{1}{2}$ 0/0, har man vid förtidsuttag måst kräva ränteåterbäring, vilken för enkelhetens skull fastställts till ett belopp, motsvarande $\frac{2}{100}$ av det uttagna beloppet, dock att ränteåterbäringen ej får överstiga den ränta, som upplupit å det uttagna beloppet.

Inlåningen å rikskonto har på grund av de speciella förmåner i ränteavseende, som medföljer denna låneform, ansetts böra i viss utsträckning begränsas. Maximibeloppet för insättning å rikskonto har sålunda bestämts till 300 kronor för kalenderkvartal, varjämte föreskrivits, att tillgodohavande å sådant konto ej annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet må ökas utöver 4.000 kronor.

Statsskuldförbindelser. Riksgäldskontorets skuld på grund av upplåning mot statsskuldförbindelser ökades under senare halvåret 1942 med 23.175,000 kronor till 324.080.000 kronor. Största delen av denna ökning kommer på pensionsstyrelsen (7.5 milj. kr.) och postsparbanken (15 milj. kr.). Med undantag för ett mindre belopp förfalla samtliga ifrågavarande förbindelser till betalning efter 45 år, dock med rätt för riksgäldskontoret att sedan 10 år förflutit från utfärdandet inlösa desamma efter minst 3 månader i förväg verkställd uppsägning.

Den 5 november medgävo fullmäktige på därom gjord framställning att

postgirokontoret finge för tiden 1 januari 1943—31 mars 1945 i riksgäldskontoret placera ett belopp av högst 75 milj. kr. mot statsskuldförbindelser, löpande med 2 % ränta.

Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m. Vid ingången av budgetåret 1942/43 uppgick den del av den fonderade statsskulden, vilken redovisas såsom lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., till kr. 597,615,489:37. Under senare halvåret 1942 ökades detta belopp med (netto) kr. 8,961,538:10, i följd varav här berörda del av statsskulden den 31 december utgjorde kr. 606,577,027:47.

Av staten övertagna lån. Riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån uppgick den 30 juni 1942 till 11,379,107 kronor 38 öre. I samband med statens övertagande av Blekinge kustbanor fr. o. m. den 1 juli 1942 övertog staten jämväl betalningsskyldigheten för ett säljarens obligationslån å ett kapitalbelopp av 3,121,000 kronor.

Staten har vidare vid förvärv av fastigheten nr 17 i kvarteret Skansen i Stockholm övertagit betalningsansvaret för i fastigheten in-tecknad gäld å sammanlagt 1,224,985 kronor 89 öre.

Under senare halvåret 1942 har riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån minskats dels genom amorteringar med 218,621 kronor 93 öre dels ock genom återbetalning av ett lån med 7,829 kronor 82 öre, så att skulden den 31 december 1942 uppgick till sammanlagt 15,498,641 kronor 52 öre.

Skattkamarväxlar. Den 1 juli 1942 utgjorde riksgäldskontorets skuld på grund av i marknaden försålda skattkamarväxlar 300 milj. kr. Ifrågavarande växlar inlöstes å resp. förfallodagar, nämligen den 10 juli med 100 milj. kr. samt den 30 september med återstående 200 milj. kr. Å andra sidan verkställdes även under senare halvåret 1942 en icke obetydlig upplåning mot skattkamarväxlar. Början gjordes den 10 juli, då växlar för sammanlagt 200 milj. kr., förfallande till betalning den 28 december 1942, övertogs av riksbanken och sparbankernas bankaktiebolag till ett diskonto av 1 %. Vidare emitterades den 23 juli och den 8 augusti skattkamarväxlar per den 28 december 1942 å tillhopa 200 milj. kr. samt den 22 augusti ytterligare skattkamarväxlar per den 30 januari 1943 å 100 milj. kr. Samtliga dessa växlar övertogs i huvudsak av affärsbankerna och sparbankernas bankaktiebolag till ett diskonto av 1 %. Till omsättning av de växlar å sammanlagt 400 milj. kr., vilka förföll till betalning den 28 december 1942, utbjödos nya växlar å samma belopp, vilka försålles till affärsbankerna och sparbankernas bankaktiebolag samt, till en mindre del, riksbanken till samma diskonto som tidigare, eller 1 %. Sistnämnda växlar förfalla till betalning den 27 februari 1943 (209,800,000 kr.) resp. den 28 juni 1943 (190,200,000 kr.). Den 31 december 1942 uppgick sålunda beloppet av utelöpande skattkamarväxlar till 500 milj. kr.

Växelkredit nr 2. Den 14 september inbetalade riksgäldskontoret efter därom med riksbanken träffad överenskommelse 55 milj. kr. till riksbanken, att avräknas å ifrågavarande kredit. Beloppet motsvarade skillnaden mellan kreditens dåvarande belopp, 340 milj. kr., och nettobeloppet för i utlandet med guld eller valutor likviderade inköp av krigsmateriel den 30 juni 1942, c:a 285 milj. kr.

Växelkredit nr 3. Den 4 oktober kunde riksgäldskontoret med hänsyn till sin dåvarande goda kassaställning helt återbetala ifrågavarande kredit med 78,400,000 kr.

Tillfällig upplåning i riksbanken. För stärkande av riksgäldskontorets kassaställning upptogo fullmäktige den 18 juli ett tillfälligt lån i riksbanken å 25 milj. kr., vilket emellertid återbetalades redan den 21 i samma månad.

Vissa till riksbanken överlämnade skattkamarväxlar. Med åberopande av 1942 års riksdagsbeslut ang. dispositionen över riksgäldskontorets skuldförbindelser i riksbankens valutavårdande verksamhet hemställde bankofullmäktige i skrivelse den 1 oktober 1942, att riksgäldsfullmäktige ville till riksbanken överlämna skuldförbindelser till ett sammanlagt belopp av 500 milj. kr. I anledning av denna hemställan ha hittills efter därom träffad överenskommelse överlämnats 2 skattkamarväxlar å tillhopa 35,243,769:41 kr. dagtecknade den 21 november 1942 och förfallande till betalning den 31 juli 1943.

Den genom riksbanken verkställda *inlåningen från vissa statsinstitutioner*, som den 30 juni 1942 uppgick till 381,432,508 kronor 91 öre, ökades under tiden t. o. m. den 31 december 1942 med 263,801,520 kronor 64 öre till 645,234,029 kronor 55 öre.

Såsom deposition på ett år överlämnade *statens krigsförsäkringsnämnd* under senare halvåret 1942 sammanlagt 25,000,000 kronor.

Under samma tid har *domänverket* till förvaltning överlämnat överskottsmedel till belopp av sammanlagt 14,000,000 kronor med villkor om medlens återbetalning 45 dagar efter skedd uppsägning.

Exportkreditfonden har under tiden t. o. m. den 31 december 1942 gottgjorts med sammanlagt 550,000 kronor.

I anledning av framställning av *Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet* medgävo fullmäktige i december 1942, att bolaget finge under nämnda månad och januari 1943 till riksgäldskontoret för förvaltning överlämna sammanlagt 15,000,000 kronor, att förräntas efter en räntefot av $1\frac{1}{2}$ procent för år och återbetalas ett år efter skedd uppsägning. Den 31 december 1942 mottog riksgäldskontoret i enlighet härmed ett belopp av 3,700,000 kronor.

Riksgäldskontorets fordran hos *statskontoret* för lämnad *kassaförstärkning*, som den 30 juni 1942 uppgick till 3,100,000 kronor, ökade under tiden

t. o. m. den 31 december 1942 med 1,000,000,000 kronor och utgjorde sålunda sistnämnda dag 4,100,000,000 kronor.

Fullmäktige i riksbanken ha medgivit, att riksgäldskontoret finge, räknat fr. o. m. den 15 oktober 1942, åtnjuta räntegottgörelse å medel, innestående å *riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken* intill ett maximibelopp motsvarande sammanlagda beloppet av växelkrediterna nr 1 och 2 efter samma ränta som riksgäldskontoret erlade på nyssnämnda krediter.

Sparpropaganda: I anslutning till uttalanden av 1942 års riksdag (bankoutskottets utl. nr 57 och riksdagens skr. nr 366) angående vikten av att det enskilda sparandet ökades, har enligt beslut av fullmäktige under senare halvåret 1942 av riksgäldskontoret i olika former bedrivits propaganda för sparverksamhet, vilken särskilt varit inriktad på sparobligationerna, icke blott under emissionstiden för tredje försvarslånet utan även under tiden därefter. Fullmäktige hava för avsikt att i fortsättningen intensifiera sparpropagandan och utvidga densamma att omfatta sparverksamhet i allmänhet enligt riktlinjer, som planerats i nära samarbete med riksbanken och olika kreditinstitut.

Riksdagen uppdrog år 1936 åt fullmäktige, att låta i överensstämmelse med det för 1921—1930 års riksdagar upprättade registerverket utarbета och i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra ett fullständigt *person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1931—1940*. Ifrågasvarande registerverk föreligger numera färdigtryckt.

Ombyggnadsarbetena i riksdagshuset äro nu helt avslutade. Den av fullmäktige tillsatta kommittén för arbetenas planenliga bedrivande, Riksdagens byggnadskommitté, har efter avslutandet av sin verksamhet den 29 juni 1942 till fullmäktige avgivit en sammanfattande redogörelse för samtliga ombyggnadssetapperna, med undantag för vissa då ännu återstående arbeten, jämte redovisning av anslagna medel. Ifrågasvarande redogörelse kommer att av fullmäktige med särskild skrivelse överlämnas till bankoutskottet, varvid slutlig medelsredovisning kommer att lämnas.

Stockholm den 9 januari 1943.

ANDERS ÖRNE

AXEL LINDQVIST

ARTUR RYBERG

KARL MAGNUSSON

ERNST ERIKSSON

TORSTEN STRÖM

IVAR ÖSTERSTRÖM

/ Eric Öhlin.